

nihil contrarium docuit Longobardi, aut scholasticorum doctrinae.

Quod autem Patres senserint, sacrificium Missae non esse solum commemorativum, sed etiam verum, et proprium, probatur. Primo, quia Augustinus in locis a Kemnitho citatis de fide ad Petrum, cap. 18. et lib. 20. contra Faustum, cap. 18, sicut dicit actionem Coenae esse commemorationem sacrificii crucis jam peracti; ita dicit sacrificia veteris Testamenti fuisse commemorationem sacrificii crucis postea futuri; et tamen negari non potest, quin sacrificia illa vetera fuerint in se vere, et proprie dicta sacrificia.

Secundo, si Patres putassent sacrificium Eucharistiae non esse sacrificium, nisi representativum, nunquam dixissent in numero multitudinis, offerri Deo victimas, et sacrificia in altari, ut loquitur passim Cyprianus lib. 1. epist. 2. lib. 11. epist. 3. lib. 11. epist. 2. 6. 25. in serm. de elemosyna, et in alio de oratione Dominica; sed solum in singulari, sacrificium. Unum enim tantum est, quod representatur: et ideo nomen ejus non potest, nisi in singulari offerri. Nam haec de causa Calvinistae nunquam dicunt multos panes consecratos, esse multa corpora Christi, quia unum corpus representant; et nos de imaginibus dicimus quidem nos habere, aut vidisse multas imagines Caesaris, sed non dicimus, nisi inepte, multos Caesares.

Tertio, Baptismus est Sacramentum representativum mortis Christi, ut Apostolus docet Roman. vi. Dum enim immergimur in aqua, Christo commorimur, et cum de aqua emergimus, cum Christo resurgimus; et tamen nulli veterum Baptismus sacrificium Deo oblatum unquam appellaverunt. Non igitur ista sola representatio causa esse potuit cur actio Coenae Domini sacrificium appelletur.

Quarto, si celebratio Eucharistiae non esset oblatio nova, realis et vera, Deo facta, sed solum imago quaedam, ac representatio oblationis in cruce peractae, non possemus vere Deo dicere: Offero tibi hoc munus, seu Accipe Domine hoc sacrificium. Qui enim dicit alicui: Offero tibi, seu Accipe, reipsa tunc aliquid porrigit, et non solum representat oblationem, nisi forte irridere velit eum, quem honorare se simulat. Quare adversarii nostri, cum hoc probe intelligunt, abstinent omnino in suae Coenae celebratione ab ejusmodi vocibus, et eas in nobis maxime reprehendunt. At veteres Patres frequentis-

sime ita loquuntur, ac praesertim Augustinus lib. viii. de Civitate cap. ult.: « Quis, inquit, audivit aliquando fidelium, sacerdotem stantem ad altare, dicere in precibus, Offero tibi, Petre, aut Cypriane, etc. » Adde quod Patres non solum dicunt, se offerre, sed etiam dicunt per hanc oblationem commemorari oblationem crucis; ubi duas distinguunt oblationes, unam representantem, et unam representatam, incrementam unam, alteram eruentam. Augustinus lib. xx. cont. Faustum cap. 18: « Christiani, inquit, jam peracti sacrificii memoriam celebrant sacrosancta oblatione, et participatione corporis Christi. » Ubi illud etiam esse obiter observandum, quod sicut participatio corporis Domini non desinit esse vera, et realis participatio, licet sit commemorativa; ita etiam oblatio, quae simul fit cum illa participatione, non desinit esse vera, et realis oblatio, licet sit alterius oblationis commemorativa.

Quinto, Patres ad nomen sacrificii saepe addunt epitheta, quae soli vero sacrificio conveniunt, et quae inepte dicerentur de sola representatione, Cyprianus lib. 11. epist. 3. vocat plenum, ac verum sacrificium. Chrysostomus homil. 60. ad populum, et omnes Graeci passim vocant sacrificium terribile, et plenum horrore. Augustinus lib. x. de Civ. cap. 20. vocat summum, et verissimum sacrificium; lib. de Spiritu et littera cap. 11. appellat verissimum, et singulare sacrificium. Eusebius lib. 1. demonstr. Evangel. cap. ult. vocat sacrificium Deo plenum.

Denique ultimo accedit quod Patres apertissime dicunt per hoc sacrificium, quod nunc ab Ecclesia toto orbe terrarum offertur Deo, exhiberi eidem Deo cultum laetiae illi soli debitum, ut patet ex loco Augustini jam citato; ubi inde probat, nos non habere Sanctos pro Diis, quia nemo ad altare dicit: Offero tibi, Petre, aut Cypriano; et ex Cyrillo, alisque Graecis, qui, ipso etiam teste Kemnitho, vocant hoc sacrificium incrementam laetiam. At si non esset hoc sacrificium nisi representatio, et memoria sacrificii crucis, non esset cultus laetiae; non enim commemorare sacrificium alterius, sed vere, et proprie sacrificare, est cultus laetiae. Ita igitur confutatur secundus modus a Kemnitho excogitatus.

Ultimum Kemnithi pronuntiatum de testimoniis Patrum, habetur, pagina 798 et 799. Nam post omnes datas solutiones, cum animadvertet non posse revera lectoribus sa-

CAPUT XVI.

Probat sacrificium proprie dictum ex ritu altarium.

tis fieri, ipse quoque cum Magistris suis Luthero, et Calvino, Patribus valedicit, oblitus ejus, quod antea scripserat, bonas mentes semper plurimi fecisse consensum antiquitatis: « Neque, inquit, veterum qualescumque sententiae, sed Scriptura canonica regula est, et norma fidei, et judicii in hac controversia. » Et paulo infra, nexos appellat testimonia Patrum: tandem reddit tres causas, cur malit ipse cum suis Eucharistiam vocare Sacramentum, et non sacrificium, licet Patres omnes appellaverint sacrificium. Prima est, quia Scriptura divina Coenam Domini nusquam vocat sacrificium. Secunda, quia ista appellatio sacrificii, non parum obscurat veram doctrinam, et usum Coenae Domini. Tertia, quia ex illa catechesi appellationis sacrificii, non dextre interpretata, extractum est theatricum Pontificiae Missae sacrificium. Haec ille.

Iste vero causae continent in primis maximam Patrum reprehensionem: significant enim Patres non esse locutos secundum morem Scripturae, et obscurasse veram doctrinam, et usum Coenae Domini, et sua licentia, et improprietate loquendi, maxima incommoda Ecclesiae attulisse. At quis id credit de illis doctissimis hominibus, qui floruerunt purioribus, ut Kemnithus loquitur, optimis et florentissimis Ecclesiae temporibus?

Deinde prima causa ineptissima est, ut nihil de secunda et tertia, quae meras calumnias continent, dicamus. Nam si displicet nomen sacrificii, quia Scriptura eo non utitur, cur non eadem ratione displicet nomen Sacramenti? neque enim credo, locum ostendit in divinis Litteris, ubi Coena Domini Sacramentum nominetur. Quid est ergo quod Kemnithus loquitur, cum ait: « Haec consideratio de nexis quorundam veterum ostendit, quare malimus Coenam Dominicam Sacramentum potius, quam sacrificium appellari. Primo enim Scriptura, quae omnium rectissimas, et commodissimas appellationes potest rebus ipsis tribuere, nulli Coenam Dominicam vocat sacrificium? »

Adde, quod Scriptura disertis verbis Coenam Domini vocat sacrificium apud Isaiam, et Malachiam, ut supra ostendimus: Apud Paulum autem tam aperte confert Coenam Domini cum sacrificiis Hebraeorum, et Gentilium, ut plane sit caecus, qui non videt eam ex Pauli sententia sacrificium esse.

Alterum caput, unde agnoscitur potest sententia veterum Patrum, sumitur ex ritu altarium erigendorum ad hujus sacrificii celebrationem. Nam altaria non consuevisse erigi nisi ad sacrificia proprie dicta, adversarii non negant. Nam ideo Calvinus lib. iv. Institut. cap. 18. §. 12. ita loquitur de differentia Sacramenti Eucharistiae, et sacrificii proprie dicti: « Mensam, inquit, nobis dedit, in qua epulemur, non altare, super quod offeratur victima. » Et Petrus Martyr lib. cont. Gardinerum par. 3. in responsione ad obiectum 16. pag. 710. scribit, nullum esse debere altare in Ecclesia. Et denique non alia causa est, cur hoc tempore adversarii altaria ubique demoliantur, et pro altaribus mensas convivales substituant, nisi quod intelligant altaria signa esse evidentissimi sacrificii proprie dicti. Adde quae supra diximus cap. 11. ubi ex Scriptura, et Patribus, et ex ipso vocabulo Hebraeo, Graeco, et Latino id ipsum ostendimus. Quare si veteres Patres ad Eucharistiam celebrandam altaria semper habuisse demonstrare poterimus, demonstratum simul erit, Eucharistiam ex eorum sententia sacrificium esse, vere ac proprie dictum.

Ac primum in Canonibus Apostolorum 3. et 4. aperta est mentio altaris ad Eucharistiam offerendam erecti. Dionysius quoque cap. 3. Ecclesiasticae hierarchiae, altaris meminit. Tertullianus in lib. de Penitentia, inter alia signa humilitatis penitentium numerat, presbyteris advolvi, aris Dei aggeniculari, et in lib. de oratione in ultimis verbis: « Solemnior, inquit, erit statio tua, si et ad aram Dei steteris. » Cyprianus lib. 1. epist. 9. jubet, ut non offeratur sacrificium pro quodam Christiano defuncto, qui reliquerat presbyterum rerum temporalium procuratorem, et causam reddidit, quia non est dignus ut pro illo sacrificetur, qui sacerdotem Dei ab altari abstraxit. Eusebius lib. 1. demonstr. Evangel. cap. 6. multa dicit de altari Ecclesiae. Optatus Milevitanus lib. vi. contra Parmenianum: « Quid est, inquit, tam sacrilegum, quam altaria Dei, in quibus aliquando et vos obtulistis,

frangere? » Et ibidem altare esse dicit sedem corporis Christi. Ambrosius lib. v. epist. 33: « Certatim, inquit, milites nuntiare, et irruentes in altaria osculo pacem significare. » S. Antonius, ut in ejus vita scribit Athanasius, cum prævilit futuram hæresim Arianam, videre sibi visus est, feroces quosdam mules calcibus everentes Christi altaria. Gregorius Nazianzenus oratione in Gorgoniam, scribit eam ad altare procubuisse, et invocasse illum, qui super altare coli solet. Gregorius Nysenus in lib. de Baptismo dicit, altare esse lapideum natura sua, sed consecratione fieri sanctum etc. Chrysostomus hom. 33. ad populum: « Si quis, inquit, vellet hoc altare subruere, nonne illum lapidibus obrueretis? » Et hom. 20 in posteriorem ad Corinth.: « Tu, inquit, altare honoras quod accipit corpus Christi. » Hieronymus in lib. contra Vigilantium. Augustinus lib. viii. Civit. cap. ult. et lib. xxii. cap. 8. et alii Patres, et etiam antiqua Concilia frequentissime altarium meminerunt.

Sed forte objiciet aliquis Minulium Felicem, qui in Dialogo, qui inscribitur, Octavius, inducit Cæcilium ethnicum ita loquentem cum Octavio Christiano: « Cur nullas aras habent (Christiani), nulla templa, nulla simulacra? »

Sed facilis est solutio. Nam Christiani illis temporibus duplici de causa diligentissime cavebant; ne ulli ethnici interessent sacris nostris. Primum, quia non erant idonei ad tanta mysteria intuenda. Deinde, ob metum persecutorum, propter quam causam etiam frequenter in cryptis, et cavernis, vel certe in privatis domibus furtim rem divinam facere cogebantur: quare vulgo existimabantur Christiani plane athæi, quod nullis Diis palam sacrificare cernerentur. Cæterum non solum tempore Minutii Felicis, sed etiam multo ante habuisse Christianos altaria, perspicuum est ex locis citatis Tertulliani, Dionysii, et Clementis, qui sunt omnes Minutio antiquiores, et ex Cypriano, qui fuit æqualis Minutii.

CAPUT XVII.

Idem probatur ex nomine Sacerdotis.

Tertium caput sumitur ex vocabulo, Sacerdos. Patentur enim Calvinus, et Martyr lo-

co supra notato, sacerdotes proprie ordinari ad sacrificium; et ideo contendunt non dedisse Christum Ecclesie sacerdotes, sed ministros tantum verbi, et Sacramentorum.

Potro veteres Patres adeo frequenter hac voce utuntur, ut coactus sit Klementius confiteri in secunda parte Examinis pag. 1140, ubi de Sacramento ordinis disputat, invaluisse apud veteres usum vocandi ministros Ecclesie sacerdotes, et eorum ministerium sacerdotium, licet in Scriptura Testamenti novi, ejusmodi vocabulum in hac significatio non inveniatur: quod quidem verissimum est. Nam non solum Augustinus lib. xx. de Civit. Dei cap. 10: et Chrysostomus in libris sex de sacerdotio, quos Kemnitius citat, et omnes posteriores passim utuntur hac voce, sed etiam his antiquiores, ut Gaudentius tract. 2. de Exodo: « Dominus, inquit, discipulis fidelibus mandat, quos primos Ecclesie sue constituit sacerdotes, ut indesinenter ista vitæ æternæ mysteria exercerent, quæ necesse est a cunctis sacerdotibus per singulas totius orbis Ecclesias celebrari. » Item Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos prope finem. Ambrosius in Psal. 38. Eusebius lib. v. demonstr. Evangel. cap. 3. Cyprianus in singulis ferme epistolis. Tertullianus de præscriptione, et de velandis virginibus. Dionysius cap. 1. 3. et 5. Ecclesiasticæ hierarchie; et alii omnes hac voce utuntur. Et quod amplius est, ipsum S. Joannem Apostolum sacerdotio functum, et laminam Pontificalem gestasse scribit Polyocrates apud Eusebium lib. v. hist. cap. 22.

Neque obstat, quod in novo Testamento ministri Ecclesiastici non dicantur sacerdotes; causa enim in promptu est. Quia enim tempore Apostolorum adhuc vigeat sacerdotium Judaicum, et sacrificia cruenta offerantur in templo Hierosolymitano, Apostoli (Domino inspirante) non utebantur nominibus sacerdotii, sacrificii, templi, altaris, et similibus rerum, ut facilius distinguerent Christiana sacra a Judaicis, et ne putarentur, si iisdem uterentur vocabulis, eosdem illos ritus innovare, aut confirmare. Sed paulo post everso templo Hierosolymitano, et cessantibus omnino sacrificiis Hebræorum, libere ceperunt antiquissimi Patres uti nominibus templi, altaris, sacerdotis, et sacrificii, ut res ipsa postulabat.

Quare manifeste fallitur, vel potius mentitur Calvinus lib. iv. Institut. cap. 18. §. 10. cum dicit, honorem sacerdotii sic uni Chris-

stio veteres vendicasse, ut Antichristi vocem fore affirmet Augustinus lib. ii. contra Parmenianum cap. 8. si quis Episcopum inter Deum et hominem intercessorem faciat. Nam Augustinus contra Parmenianum non loquitur de sacerdote, sed de mediatore, et non de quocumque mediatore, sed de mediatore per modum redemptionis, quæ soli Christo propria est. Nam per modum deprecationis multos esse intercessores, et mediatores passim fatentur Patres. Nam sic appellat sanctos Martyres Basilius in orat. in 40. Martyres, et Hieronymus in epist. ad Fabiolam de veste sacerdotali, appellat Episcopos sequestres, id est, mediatores inter Deum et populum, per oblationem sacrificii altaris: quod etiam est apud Chrysostomum in vi. lib. de sacerdotio. Nec solum intercessores, sed nominatim sacerdotes Augustinus vocat Episcopos, et presbyteros lib. xx. de Civit. cap. 10: « Episcopi, inquit, et presbyteri proprie dicuntur sacerdotes. »

Neque valet responsio Kemnitii loco notato, ubi fatetur nomen sacerdotii esse apud veteres, sed non vult accipi pro ministerio sacrificandi, sed pro ministerio verbi, et Sacramentorum: istud enim solum ministerium tribui contendit in Scriptura novi Testamenti illis hominibus, qui a Patribus sacerdotes appellari consueverunt. Hæc, inquam, solutio non est sufficiens. Nam in primis sequeretur omnes Patres Græcos, et Latinos, vel ignorasse vim hujus vocis, vel de industria illa abuti voluisse. Nam, ut ait Apostolus ad Hebr. v: *Omnis Pontifex constituitur in eis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia.* Et cap. viii: *Omnis Pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur.* Et inde probat idem Apostolus Christum non esse sacerdotem, si nihil habeat quod offerat. Quis ergo credat doctissimos Patres nomen sacerdotis tribuisse iis, qui solum docent populos, et iis Sacramenta ministrant; sed Deo nihil offerunt sacrificium? Præterea docere, et Sacramenta ministrare, non solum convenit Episcopis, et presbyteris, sed etiam Diaconis, et tamen Diaconi a veteribus non dicuntur sacerdotes; ut patet ex Augustino loco citato lib. xx. de civit. cap. 10. ubi dicit Episcopos, et presbyteros proprie sacerdotes nominari; et ex Concilio IV Carthag. can. 4. ubi aperte dicitur, Diaconos non ad sacerdotium, sed ad ministerium ordinari.

Dices: Diaconi non poterant omnia Sacramenta ministrare, et ideo fortasse non dice-

bantur sacerdotes. Ac nec presbyteri omnia sacramenta ministrare poterant, ut patet de Sacramento Ordinis, et Confirmationis, et tamen sacerdotes dicebantur. Illa igitur sola vera causa est, quam reddidit Concilium Nicænum canon. 14. quia videlicet diaconi non habent potestatem sacrificia offerendi, sed solum in sacrificio sacerdotibus ministrandi.

CAPUT XVIII.

Probatur sacrificium ex Liturgiis.

Quartum caput sumitur ex ritu celebrandi. Nam in primis ex omnibus antiquis Liturgiis, quæ extant, Jacobi, Clementis, Basili Chrysostomi, et ex libro quinto et sexto de Sacramentis Ambrosii, et ex Catechesi quarta et quinta mystagogica Cyrilli Hierosolymitani, qui magnam partem Liturgiæ exponunt; clarissime patet, veteres Patres eo ritu celebrasse mysterium Eucharistiæ, ut nihil dubitaverint, eam esse verissimum sacrificium: plena sunt enim nomina oblationis, sacrificii, victimæ, signorum, benedictionum, elevationum, aliorumque ejusmodi rituum. Quare Lutherus (ut supra notavimus) in libro de formula Missæ, totum canonem abstulit, quod non putaret eo incolumi existente, posse defendi, Missam non esse sacrificium. Canon autem verbis non multum mutatis, totus ferme invenitur in Liturgiis, et in libris Ambrosii, et Cyrilli jam citatis: illa certe inveniuntur omnia, quæ Lutherum offende-
bant, nimirum nomina oblationis, et sacrificii.

Calvinus lib. iv. Institut. cap. 18. §. ii. excusari dicit non posse veteres, quin in actionis modo peccaverint: « Imitati sunt enim, inquit, propius Judaicum sacrificandi morem, quam aut ordinaverat Christus, aut Evangelii ratio ferebat. » Scilicet melius novit Calvinus, qui heri natus est, quid ordinaverit Christus, quam Jacobus frater Domini, qui Cœnæ Domini cum ipso Christo interfuit, aut Clemens, qui ab Apostolo Petro didicit, aut Basilius, Cyrillus, Ambrosius, Chrysostomus, qui mille et ducentis annis Calvinum præcesserunt.

CAPUT XIX.

Idem probatur ex iis, pro quibus sacrificium Missæ offertur.

Ultimum caput, unde Patrum sententiam adeo perspicue cognoscimus, ut nullus pateat adversariis exitus, nisi Patres omnino rejiciant, sumitur ex iis, pro quibus sacrificium veteres offerebant. Nam si Eucharistia nihil esset aliud, nisi Sacramentum, certe non prodesset nisi sumenti, et manducanti: quemadmodum Baptismus non aliis prodest, quam iis, qui baptizantur. Quod quidem adversarii non negant: imo Philippus, Calvinus, Kemnitius, et alii totam controversiam inter nos, et ipsos esse dicunt: An Eucharistia non solum debeat distribui manducantibus, sed etiam offerri pro salute aliorum, tum viventium, tum mortuorum: id enim posterius ad verissimum sacrificium pertinere non dubitant.

Jam vero Patres non solum in Liturgiis citatis, offerunt Eucharistiam pro peccatis viventium, et defunctorum, pro pace, pro incolumitate, pro omnibus denique necessitatibus tum spiritualibus, tum temporalibus: sed etiam in aliis libris passim docent, id fieri debere; quæ testimonia infra suo loco adducenda erunt, cum ad eam questionem venerimus, sitne hoc sacrificium propitiatorium. Inferim autem unus, aut alter ex Patribus sufficient.

Joannes Chrysostomus hom. 79. ad populum Antiochenum: « Altari, inquit, assistens sacerdos, pro terrarum orbe, pro Episcopis, pro Ecclesia, pro gubernantibus Ecclesiam jubetur Deo offerre. Et homil. 72. in Matth. addit offerri etiam pro infirmis, pro sanis, pro terræ fructibus. Homil. 21. in Acta, et lib. VI. de sacerdotio, et alibi addit etiam pro mortuis, Augustinus lib. XXI. de Civitate Dei cap. 8. scribit a suis presbyteris oblatum sacrificium Eucharistie pro domo liberanda a daemonum vexatione, et lib. IX. Confessionum cap. 12. scribit, sacrificium pro matre sua defuncta oblatum. Et ne putemus meram esse caeremoniam pro defunctis offerre, ipse idem in Enchiridio cap. 140. scribit, hostiam hanc pro non valde malis propitiacionem esse. Sed de iis satis. Si quis autem velit testimoniorum farraginem, legat Joannem Gareium.

CAPUT XX.

Probatur sacrificium Missæ ex conjunctione legis, et sacrificii.

Venio nunc ad argumenta, quæ ex ipsa ratione Scripturarum, et Patrum lectione instructa peti possunt. Prima ratio desumitur ex conjunctione, quæ est inter religionem, seu legem, et sacrificium: et hoc syllogismo concludi potest: Tanta conjunctio est inter legem, seu religionem, et sacrificium externum, ac proprie dictum, ut omnino necesse sit, aut legem, et religionem vere et proprie in Christi Ecclesia non reperiri; aut sacrificium quoque externum, et proprie dictum in Christi Ecclesia reperiri. Nullum autem est, si Missam tollas: est igitur Missa sacrificium externum, et proprie dictum.

Propositio prima probatur. Primo ex eo, quod fere omnis religio, seu vera, seu falsa omni loco et tempore, semper ad cultum Dei sacrificia adhibuit. Hinc enim colligitur id prodire ex lumine, et instinctu nature, et esse primum quoddam principium a Deo nobis ingentium. Falsissimum enim est, quod dicit Kemnitius, ut hoc argumentum elidat in II. par. Exam. pag. 743. hunc esse instinctum nature corruptæ quæ est fons et radix omnium superstitionum. Nam et si natura corrupta revera fons est, ac fuit idololatriæ, et aliarum omnium superstitionum; tamen cum omnes Gentes in uno aliquo principio conveniunt, id sine dubio non ex corruptione nature, sed ex bono nature, id est, ex eo lumine prodit, quod Deus illi inseruit: quæ enim ex corruptione procedunt, non sunt eadem apud omnes. Itaque Deum esse, colendum esse, invocandum esse, illi sacrificia deferenda, et similia, quæ in genere apud omnes sunt, et semper fuerunt eadem, ex bono nature sunt. At Deos esse multos, colenda idola, sacrificandos homines, et alia quæ multipliciter variantur, ex corruptione sunt. Præterea id quod ex corrupta nature prodit, non est commune bonis, et malis, nec a Deo probatur. At sacrificandum esse, multi optimi, et sanctissimi viri censuerunt, ut Noe, Abraham, Job, Melchisedech, et Deus ipse sacrificia approbavit, et jussit etiam fieri: non igitur ex corruptione nature oritur sacrificandi instinctus.

Probatur secundo eadem propositio. Sa-

rificium cum ipsa religione natum est, et cum illa extinguitur; est igitur inter ea conjunctio quedam plane necessaria. Antecedens patet. Nam primi homines, qui Deum coluisse leguntur, Filii Adami fuerunt Cain, et Abel; illi autem sacrificia obtulisse leguntur Genes. 4. Deinde mundo per diluvium abolito, cum iterum renovaretur religio, simul renovata sunt sacrificia per Noe Genes. 8. et deinde cum ob varias persecutiones, religio vera in periculum adduceretur, nihil propheta magis lamentabatur, quam sacrificiorum cessationem. III Reg. XIX, inquit Elias: *Dereliquerunt pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt, et Prophetas occiderunt* (1). II Paralip. XV, inquit Azarias: *Transibunt multi dies in Israel absque Deo vero, et absque Sacerdote, doctore et absque lege* (2). Danielis III, inquit tres. S. Pueri: *Non est in tempore hoc Princeps, et Dux, et Propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum apud te, ut possimus invenire misericordiam tuam* (3). Et Daniel. XII. dicitur Antichristus ablaturus iuge sacrificium, nimirum, ut religionem penitus tollat. Denique Apostolus. Hebr. 7. dicit, populum sub sacerdotio Levitico accepisse legem, et deinde addit translatio sacerdotio necesse esse, ut et legis translatio fiat.

Probatur tertio. Sacrificium proprie dictum est cultus proprius Dei, id est, qui soli illi omnium consensu debetur: nam alia omnia genera honoris sunt aliquo modo communia cum creaturis, ut supra probatum est ergo nulla esse potest religio sine sacrificio proprie dicto. Nam religio ad colendum Deum instituitur: non autem colit Deum, sed potius ignominia illum afficit, qui cultum illi soli debitum, ei non adhibet. Certe inter homines si quis regi non tribueret titulum honoris, qui solis convenit regibus, Majestatem videlicet, etiamsi conservaret omnes inferiores titulos, non modo regem non honorare, sed etiam contumelia afficere judicaretur.

Probatur nunc assumptio primi syllogismi; sublato videlicet sacrificio Missæ, nullum restare in Ecclesia Christi sacrificium proprie dictum, nam si illum assignari posset, id esset sacrificium crucis: id enim unum adversarii assignant, atque id esse volunt unicum, et verum Christianæ religionis sacrificium. Sed nos probabimus, sacrificium crucis, quamvis verissimum sacrificium fuerit,

non esse ejusmodi, quale requiritur ad legem seu religionem constituendam, et conservandam; qualem in terris, usque ad mundi consummationem Christus esse voluit: et ideo si nullum aliud habeamus, plane sequi, ut nullam habeamus religionem.

Probatur igitur primo, quia sacrificium crucis, non est proprium Christianæ religionis, sed commune omnibus veris religionibus, quæ ab initio mundi fuerunt. Nam, et in lege naturæ, et in lege scripta, omnia sacrificia in hoc unum respiciebant, et hoc unum profitebantur, et quotquot justi fuerunt ab initio mundi, ob hujus sacrificii participationem justi fuerunt: non igitur distinguitur Christiana religio ab antiquis, per sacrificium crucis.

Secundo, sacrificium crucis semel peractum est, ac deinde desiit esse, neque mansit postea nisi per effectum, et virtutem, ut notum est; imo nunquam fuit tempore Christianæ religionis; ea enim post Christi mortem proprie coepit. At sacrificium proprium religionis debet ipsam perpetuo comitari, ut supra probatum est.

Tertio, religio quævis sacrificium externum, ac visibile requirit, ad quod homines illius religionis peragendum conveniant, et quod ab ipsis frequentari possit. At nihil hujusmodi in sacrificio crucis reperitur. Est enim respectu Christianorum invisibile, cum sola fide non oculis cernatur, unde nec ad illud conveniri potest a populis, nec etiam si cerneretur, a populo, vel sacerdotibus Christianis frequentari posset, non enim fas esset ut Christum Christiani toties interficerent.

Quarto, sacrificium Christianæ religionis debet esse ritus quidam a Deo Christianis præceptus, pertinens ad illum cultum, qui latria dicitur, ut recte Augustinus, affirmat lib. 20. cont. Faustum cap. 21. At Christi occisio, quæ dicitur sacrificium crucis, neque ritus dici potest, cum fuerit ipsa veritas, quam omnes ritus adumbrabant; et multo minus ritus Christianis præceptus dici potest, nisi quis velit nobis a Deo imperatum summum scelus, Christi videlicet intersecionem, et mortem. Et denique minime omnium cultus latria dici potest cum potius Christum occidere summum sacrilegium dici debeat.

Accedant testimonia Patrum, quos supra citavimus in explicanda definitione Sacrificii, qui dicunt sacrificium Eucharistie esse uni-

(1) III Reg. XIX, 407. — (2) II Paral. XV, 3. — (3) Dan. III, 38.

cum, et singulare sacrificium Christianorum.

Accedat denique testimonium Cypriani in serm. de Cena Domini, ubi dicit, si Eucharistia manducando consumeretur, fore ut nullum nobis remaneret sacrificium, et per hoc tota religio interiret.

Dices: Cur ergo B. Paulus ad Hebr. 7. cum dicit, translato sacerdotio debere etiam transferri legem; non dicit translatum esse sacerdotium Leviticum ab Aarone, et successoribus in S. Petrum, et successores; sed solum in Christum? Respondeo: Apostolus non dicit translatum esse Leviticum sacerdotium ab Aarone in Christum, sed translatum esse sacerdotium Leviticum in sacerdotium secundum ordinem Melchisedech, quod sacerdotium aeternum esse, et in Ecclesia perpetuo vigere debet. Unde cum postea nominat Christum sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, non ipsum considerat ut præcise obtulit sacrificium crucis, sed ut per ministros suos perpetuo sacrificet seipsum in Eucharistia: hoc enim solo modo, ut supra ostendimus, perpetuum habet sacerdotium.

CAPUT XXI.

Probatum sacrificium Missæ ex comparatione legis Christianæ ad Mosaicam.

Altera ratio principalis ducitur a collatione Ecclesie, et synagogæ, sive legis novæ, et veteris: populi Christiani, et judæici. Est autem hæc ratio; in populo judæico fuerunt sacrificia proprie dicta; ergo et in populo Christiano esse debent.

Probatum consequentia: Nam antecedens extra controversiam est. Primo, Christus non omnino sustulit ea, quæ Deus in veteri lege instituerat; nec enim contrarius erat Patri suo, aut sibi ipsi; sed aut perfecit, aut mutavit in meliora; ut patet in præceptis, et Sacramentis. Nam præcepta non sustulit, sed explicuit Matth. 5. et consilia addidit quæ ad præceptorum perfectam observationem conducunt. Pari ratione Sacramenta Circumcisionis, Agni Paschalis, et similia non sustulit, sed mutavit in alia vere, et proprie dicta Sacramenta, sed ut Augustinus dicit epist. 118. pauciora faciliora, et

præstantiora; ergo eodem modo sacrificianon debuit omnino tollere de medio, sed mutare.

Secundo, sacrificium est summus cultus, qui Deo tribui possit. Nam sine controversia res verbis præstant; et inter res, sacræ profanis; et inter sacras, publicæ privatis; et inter publicas, eæ, quarum ipsa substantia in Dei honorem consumitur, quam eæ, quarum solus usus. Tale autem est sacrificium proprie dictum, ut notum est. Quare si hoc genus cultus fuisse in veteri lege, et non in nova, fuisset Deus in veteri lege longe majori honore affectus, quam in nova; et proinde Christus Patris sui, non gloriam, ut dicebat, sed ignominiam procurasset.

Tertio, causa cur populus Hebræorum sacrificia externa, et proprie dicta habuerit, omnes inveniuntur etiam in populo Christiano. Habuerunt illi sacrificia externa, et visibilia, quia et ipsi populus erant externus, et visibilis, nempe non ex solo spiritu, sed carne, et spiritu constans. At populus etiam Christianus externus, et visibilis est, et carne, et spiritu constat. Habuerunt illi sacrificia, ut Christi mortem, quæ est unicum pretium, et unica salus nostra, sæpe repræsentarent, et commemorarent, cum eam præsentem intueri non possent.

At nos etiam Christi mortem præsentem intueri nequimus; ergo egemus sacrificio, quo sacrificium illud crucis jugiter commemoremus. Habuerunt illi sacrificia, quibus Deum colerent honore summo, et soli illi debito. At nos etiam debemus Deum colere honore summo, et soli illi debito. Habuerunt denique illi sacrificia ut Deum placarent, vel ab eo beneficia impetrarent, vel pro impetratis gratias agerent. At hisdem de causis, et nos sacrificiis indigemus; imo quo nos plura a Deo beneficia accepimus, eo magis ad sacrificandam obligamur. Quare recte Petrus Cluniacensis scribit hæreticos, qui sacrificium de Ecclesia tollere cupiunt, id tentare diabolo suggerente, ut gens illa Deo præter cæteras sit ingrata, quæ præter cæteras pluribus, et majoribus a Deo beneficiis ornata est.

Quarto, reipsa Christiani retinent omnia alia genera honoris, et cultus, quibus Hebræi Deum colebant, nimirum adorationem, invocationem, votorum nuncupationem, hymnos, psalmos, cantica, dies festos, jejunia, eleemosynas, et similia. Quis igitur sibi persuadere possit, solum illud genus honoris, quod est proprium Dei, nobis a Christo pro-

hibitum esse, cum omnia alia sint ab eo permessa; præsertim cum Christus nihil ardentius procuraverit, quam Dei gloriam, et honorem?

Neque satisfaciunt, qui dicunt, cultum infernum esse nobiliorem externo: Christianos autem infernum cultum Deo præstare. Nam etsi infernus cultus nobilior externo sit, tamen utrique præstat infernus cum externo conjunctus, sive infernus cultus cum externa illius potestati. Est autem signum, et protestatio summi interni cultus, ipsum sacrificium, ut Augustinus sæpe docet lib. 10. de Civit. Unde tres pueri Daniel III. *In animo, inquit, contrito, et in spiritu humilitatis suscipiamur; sicut in holocausto arietum, et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium; sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie* (1). Optant enim sancti pueri in captivitate positi, ut infernus eorum affectus sic Deo placeat, quemadmodum placeret si eum ostendere, et protestari possent, externo signo sacrificiorum.

Quinto, sacrificia non sunt primum in lege Mosis instituta, sed ex lege naturæ ortum habent, ut patet ex sacrificiis Abel, Noe, Melchisedech, Job, et aliorum: ergo etiamsi Christus abrogare voluisset omnia instituta legis Mosaicæ, non tamen sacrificia omnino abrogare debuisset.

CAPUT XXII.

Probatum idem ex differentia Sacramenti, et sacrificii.

Tertia ratio ex differentia, quæ est inter Sacramentum, et sacrificium, sumi potest. Nam commune est omnibus Sacramentis, ut ab alio dentur, ab alio accipiantur: neque ullus sibi ipse Sacramentum administret. Ita videmus in Baptismo, aliisque Sacramentis accidere; nemo enim seipse baptizare sinitur, etiamsi extrema adsit necessitas. Pari ratione nemo seipse confirmat, nemo se absolvit, nemo se sacris Ordinibus initiat, nemo se inungit. Eodem igitur modo si Eucharistia solummodo Sacramentum esset,

(1) Dan. III. 39. 40.

nemo sibi eam ministrare posset; cujus tamen contrarium semper fuit in usu quod attinet ad eos, qui Eucharistiam consecrant.

Deinde, Sacramenta omnia in actione consistunt, non in re aliqua permanente, ut patet de Baptismo, et cæteris Sacramentis; non enim aqua consecrata, sed ablutio est Sacramentum Baptismi. Sola Eucharistia non in actione, sed in re permanente consistit, ut supra probatum est, cujus differentie vix alia ratio reddi potest, nisi quia Eucharistia non solum Sacramentum, sed etiam sacrificium esse debuit.

Denique, nullum aliud Sacramentum continet reipsa corpus Christi, sed solum sunt signa visibilia, continentia virtualiter gratiam sanctificationis, neque aliud requiritur ad rationem Sacramenti, cum Sacramenta nihil sint aliud, nisi instrumenta sanctificationis. Quare etiam Eucharistia potuisset vere, et proprie Sacramentum esse, etiamsi Christi corpus reipsa non contineret. Quæ igitur causa est cur debuisset necessario Eucharistia Christi corpus reipsa continere, nisi ut posset vere, et proprie Deo Patri a nobis offerri, et proinde sacrificium esse vere ac proprie dictum? Et sane mirum est, cur Lutherani concedant, corpus Christi vere, et realiter præsens esse in Sacramento Eucharistie, et simul admittant victimam esse omnium, quæ unquam fuerunt, præstantissimam; et tamen pertinacissime negent, posse, aut debere offerri Deo, quasi non sit omnino exploratum et certum, debere Deo offerri id, quod habemus optimum.

CAPUT XXIII.

Probatum idem ex consensu Ecclesie.

Postrema ratio, eaque meo quidem iudicio, efficacissima apud illos omnes, qui non nimium sibi placent, quosque superbie fumus non omnino excacavit, sumitur ex consensu et testimonio totius Christianæ Ecclesie, Græcæ, Latine, Barbaræ, quæ ab annis mille floruit. Nam adversarii fatentur Missam Pontificiam ut nunc est, sacrificium esse. Id hæc

bent expresse Lutherus in primo scripto contra Regem Angliæ. Calvius lib. iv. Institut. cap. 18. § 1. et Kemnitius pag. 774. et alii. Missa autem, ut nunc est, tempore S. Gregorii Papæ I. absoluta est, ut Kemnitius fatetur pagin. 826 et 827. ubi de canone Missæ disputat : et constat a tempore S. Gregorii nihil ad Canonem Missæ additum esse. Porro Gregorius ante annos circiter mille floruit ; ergo testimonio adversariorum. Missa pro sacrificio haberi cœpit in Ecclesia, ab annis ut minimum mille.

Fuisse autem hanc sententiam receptam non in sola Urbe Roma, sed in toto orbe terrarum, fatentur etiam adversarii : nam ideo Lutherus in lib. de captivitate Babil. cap. 4 : « Missa, inquit, creditur passim esse sacrificium, quod offertur Deo. Accedant his dicta sanctorum Patrum, tot exempla, tantusque usus per orbem constanter observatus. » Et infra : « Nec moveat, inquit, quod totus orbis contrarium et sensum, et usum habet. » Et in principio libri de abroganda Missa, seu potius in epistola dedicatoria ejus libri : « Magnum est, inquit, certe tot sæculorum consuetudini, tante multitudinis sensui, tantorumque auctoritati reluctari. » Et paulo infra aperte dicit se esse solum contra orbem terrarum ; sic enim sibi ipse objicit : « Tu solus sapias ? totne erant universi ? tanta sæcula ignoraverunt ? » Sic etiam Joan. Calvinus lib. iv. Institut. cap. 18. § 1 : « Pestilentissimo, inquit, errore Satan totum pene orbem obcecavit, ut crederet Missam sacrificium, et oblationem esse ad impetrandum remissionem peccatorum. » Et paulo infra : « Congredi me lectores intelligant cum ea opinione, qua Romanus Antichristus, et ejus prophetae totum orbem imbuerunt. » Et infra § 18. dicit, hanc sententiam, quod Missa sit sacrificium ; inebriasse omnes reges terre, et populos a summo usque ad novissimum.

Et quamvis adversarii id non dicerent, res tamen certissima esset. Constat enim apud Latinos semper fuisse eandem Missam, ex his, qui diversis temporibus illam exposuerunt, Isidoro, Amalario, Walfrido, Ruperto, Hugone, Innocentio III, Bonaventura, et aliis : et similiter apud Græcos id clarissime constat, ex Maximo Monacho, Germano Constantinopolitano, Simeone Thessalonicensi, et Nicolao Cabasila ; et nunc demum ex cen-

sura Orientalium ad Confessionem Augustanam cap. 13.

Ex hoc igitur principio certissimo, et ab adversariis concesso, nempe Missam habitam esse pro sacrificio ab annis ut minimum mille, in toto orbe terrarum, sequitur necessarium, si non est verum quod nos docemus, primo Ecclesiam totam perisse, et Christum sponsam suam, et hæreditatem amisisse ; non enim Ecclesia Christi esse potuit, qui palam idololatriæ tot sæculis servivit. Secundo sequitur falsa esse vaticinia Prophetarum Oseeæ II. et aliorum, qui prædixerunt post Christi adventum idololatriam cessaturam. Tertio falsam Apostoli promissionem Matth. xvi : *Portæ inferi non prævalent adversus eam*. Et Angeli Lucæ I : *Regni ejus non erit finis* (1). Quarto falsam Apostoli sententiam I Tim. II. Ecclesiam esse columnam, et firmamentum veritatis. Quinto Sanctos omnes, qui plurimi his postremis sæculis vita, et miraculis flourerunt, idololatrias, impios, et sacrilegos fuisse. Sexto Deum qui tam multa futura, et minus necessaria illis revelavit, hoc tamen mysterium summe necessarium nulli omnino, quamvis sanctissimo viro, ante Lutherum revelasse. Quod si hæc absurdissima sunt, et nullo modo credibilia, certe sequitur, ut verum sit quod nos cum Ecclesia Catholica docemus : quod sane etiam adversarii intelligerent, si non omnino in reprobum sensum dati essent. Islam enim consequentiam nulla ratione negare possunt : Orbis terræ ab annis mille creditur Missam esse sacrificium, ergo vel Missa est sacrificium, vel ab annis mille desitit Christi fides esse in terris ; perit Ecclesia ; rediit idololatria ; vana fuerunt Prophetarum, et Christi ipsius oracula.

CAPUT XXIV.

Solvuntur objectiones Lutheri.

Nunc demum solvendæ sunt adversario- rum objectiones, Lutheri, Calvini, Kemnitii ; nam reliqui vix aliquid novi afferunt. Primum igitur Lutherus in lib. de captivitate Babil. et in lib. de abroganda Missa, duo argumenta proponit, eaque confidenter opponit omnibus omnium Sanctorum testimoniis, et

totius orbis terræ, atque omnium sæculorum consensui. Primum argumentum sumitur a verbis, secundum ab exemplo Christi.

Primum ejusmodi est : Cœna Domini est Sacramentum, ac Testamentum Christi ; sic enim ipse ait : *Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine* ; ergo sacrificium esse non potest. Nam sacrificii ratio cum ratione Sacramenti, et Testamenti omnino pugnat. Sacrificium enim est aliquid, quod nos Deo offerimus : at Sacramentum datur nobis a Deo, et similiter Testamentum continet promissionem hæreditatis nobis factam. Præterea Sacramenti, et Testamenti promissio fide accipitur ; sacrificium contra ex fide procedit. Sacramentum, et Testamentum ad nos a Deo descendunt ; sacrificium a nobis ad Deum ascendit. Item sicut non possunt idem esse oratio et quod oratione accipitur ; ita non possunt idem esse Testamentum, et sacrificium. Denique sicut ridiculum est dicere per Testamentum dari aliquid testatori ab hærede, cum e contrario detur aliquid hæredi a testatore : sic etiam ridiculum videri debet, si quis dicat per Eucharistiæ Sacramentum nos Deo aliquid offerre, cum ipse potius nobis aliquid promittat, et donet. Hoc argumentum per multas paginas versat Lutherus, ac fundamentum esse dicit totius doctrinæ suæ in hac materia : ac propter hujus rei ignorantiam, pronuntiat idololatrias esse omnes Sacerdotes, et Episcopos, cum omnibus suis majoribus.

Respondeo : Tribus modis peccat argumentum Lutheri. Primo, quia assumit, sacrificium esse opus, quod nos Deo exhibemus, et illud opponit, ut nostram actionem, actioni Christi. At nos non hoc dicimus, sed asserimus tam Sacramentum, seu Testamentum, quam sacrificium esse Christi opus, et actionem : idem enim Christus, qui nobis seipsum per Eucharistiam præbet in cibum, idem seipsum per Eucharistiam Patri obtulit, et quotidie per ministros suos se offert in sacrificium. Imo inter alia bona, quæ nobis Christus moriens Testamento suo reliquit, unum fuit corpus ipsius, et sanguis, quo uteremur, tum ut illa Deo offerremus, tum ut inde animæ nostræ reficerentur. Neque dissimile est quod agunt homines pii, dum Testamenta sua condunt, primum enim aliquid donant Deo in usum Ecclesiarum, aut pauperum, deinde hæreditatem filiis relinquunt.

Sed etiamsi hoc sacrificium esset omnino opus nostrum, adhuc argumentum Lutheri non concluderet : nam peccat secundo, quod confundit promissionem cum signaculo promissionis. Siquidem in Sacramento, et Testamento Christi, distinguenda sunt in doctrina Lutheri promissio, quæ consistit in verbis : *Accipite, manducate etc.*, et signaculum, quod est ipsum corpus Domini, et sanguis sub specie panis, et vini : ex his duobus promissio non est sacrificium. Et hoc probat, si quid probat, argumentum Lutheri. Aliud enim est promitti nobis aliquid a Deo, aliud, nos Deo aliquid offerre. At signaculum promissionis, nulla est ratio cur sacrificium esse non possit : cur enim non possit Deus victimam sibi oblatam, instituto et mandato suo, assumere in signaculum promissionis ! imo reipsa in lege veteri sic Deus fecit. Nam Testamentum vetus Exod. 24. obsignavit sanguine victimæ, tunc sibi immolatae, dicente Moïse : *Hic est sanguis Testamenti, quod misit ad vos Deus* (1). Sic etiam omnia sacrificia legis veteris, et vera sacrificia erant, et tamen signacula erant promissionis Christi venturi, et morituri. Quid igitur mirum, si sanguis Domini in altari existens, per consecrationem simul sanguis sit victimæ Deo oblatae, et signaculum promissionis divinae.

Tertio peccat argumentum Lutheri, quod non distinguit rationes formales Sacramenti seu Testamenti, et sacrificii. Ita enim argumentum procedit, ac si nos diceremus, sacrificium, quia sacrificium est, esse Sacramentum, vel Testamentum, et contra ; vel dare, idem esse quod accipere ; petere, idem quod promittere. At non ita sumus hebetes, aut rudes, ut ista dicamus : sed quod dicimus, hoc est ; Eucharistiam Sacramentum esse, quatenus est signum externum, et visibile invisibilis gratiæ, et refectionis, quæ nobis confertur, dum Eucharistiam rite sumimus : eandem esse Testamentum, quatenus est instrumentum publicum, et authenticum divinæ voluntatis, et promissionis, eandem esse victimam et sacrificium, quatenus Deo offertur. Neque repugnat, unum et idem accipi, et dari ; neque valet quidquam illa consequentia : *Accipimus a Deo Eucharistiam, ergo non possumus eandem illi offerre*. Nam nihil omnino habemus quod Deo offeramus, nisi quod ab eo accepimus ; juxta illud Da-

(1) Matth. XVI, 18; Luc. I, 33.

(1) Exod. XXIV, 8.

vidis in lib. I Paralip. xxix. *Tua sunt omnia, et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi* (1).

Secundum Lutheri argumentum sumitur ab exemplo Christi, qui in ultima cœna legitur in mensa sedisse, et Sacramentum discipulis distribuisse, non autem illud Patri obtulisse.

Respondeo : Christi exemplum nobis maxime favet. Nam etiamsi Evangelistæ non expresse dixerint, Christum se Patri in cœna obtulisse; tamen neque expresse dixerunt, non se obtulisse. Et præterea nos ex loci illius circumstantiis, ex figuris, et vaticiniis prophetarum, ex testimonio expresso antiquissimorum Patrum scimus, Christum se Patri in cœna in sacrificium obtulisse; et hoc ipsum fieri mandasse, cum ait : *Hoc facite*. Neque est id novum in mysteriis fidei. Nam nullus Evangelista scribit, in ultima cœna Christum immolasse agnum paschalem, et eumdem comedisse accinctis renibus, et cum baculis in manu; imo neque expresse scribunt Evangelistæ, illum comedisse agnum paschalem; et tamen nemo dubitat ista omnia facta esse, cum esset Dominus observantissimus legis, et Pascha parari jussisset. Neque dicunt expresse Evangelistæ, Christum in calice, quem sanguinis sui calicem appellavit, posuisse vinum; nam illa verba : *Non bibam ex hoc genimine vitis*, supra ostendimus dicta esse de calice, quem bibendum dedit dominus post agni paschalis manducationem, non de calice Eucharistiæ; et tamen quis hoc tempore inficiaretur, in illo calice fuisse vinum? id enim omnes scriptores tradunt. Quare si Lutherus ab exemplo Christi probare cupit, Missam non esse sacrificium; certum aliquid testimonium afferat, ubi legamus Christum non se obtulisse in cœna. Nam illa argumenta negativa : non habetur expresse in Scriptura; ergo non est factum, jam ipsis etiam pueris ridicula sunt.

Præter hæc argumenta, habet idem Lutherus insignem imposturam in principio libri de abroganda Missa privata, ubi dicit, Papam ingressurum in epistolas decretales, pro fundamento citare illa verba Pauli : *Translatio sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat*; et inde deducere, post Christi ascensionem translatum fuisse sacerdotium a Christo in Petrum, deinde a Petro in Papam, et a Papa in suos successores. Quam Lutheri im-

posturam iterum repetit Illyricus in Apologia Confessionis Antuerpiensis, cap. de Missa, ubi etiam addit Papam loqui de sacerdotio secundum ordinem Melchisedech.

Sed hic tria sunt mendacia. Primum, quod Papa ista dicat ingressurus in decretales epistolas, et pro fundamento jaciatur. Nam ille Canon : *Translatio sacerdotio*, non habetur in 1. titulo, sed in 2., nec in principio illius tituli; nam duo alii canones præcedunt.

Secundum mendacium est, quod Papa ista dicat. Nam in toto illo canone, non est nomen Christi, nec Petri, nec Papæ, sed ponuntur ipsa verba Pauli cum quadam annotatione S. Augustini, quæ solum continet, legem et sacerdotium esse omnino connexa.

Tertium mendacium est, quod in eo canone agatur de sacerdotio Christi, vel Melchisedech. Nam expresse agitur de sacerdotio Levitico, ut glossa his notat. Itaque mera sunt Lutheri somnia, translatum esse sacerdotium a Christo in Petrum, vel a Petro in Papam.

CAPUT XXV.

Solentur argumenta Joannis Calvinii.

Joannes Calvinus lib. iv. Instit. cap. 18. § 1. quinque argumenta proponit, cum dicit se verbo Dei clarissime demonstraturum sacrificium Missæ insigni contumelia Christum afflicere; crucem ejus sepelire, et opprimere; mortem ejus in oblivionem tradere; fructum, qui ex ea nobis proveniebat, tollere; Sacramentum, quo mortis memoria relicta erat, enervare, et dissipare : quæ omnia argumenta exequitur in sequentibus sectionibus.

Primum igitur tale est argumentum. Christus est sacerdos in æternum; ergo nulli substitui debent Christo successores, aut vicarii. Ergo nulli sunt modo sacerdotes in terris, proinde nec sacrificia : nam in veteri lege ideo multiplicabantur sacerdotes, quia morte prohibebantur permanere, ut Apostolus dicit ad Hebr. cap. vii. Neque responderi potest, eos qui nunc ordinantur sacerdotes, non succedere Christo, sed eos suffraganeos esse. Nam apostolus loco citato non concedit ullorum sacerdotum multiplicationem, nisi propter mortem præcedentium, Christus autem

semper vivit, et sacerdos manet; ergo solus fungitur sacerdotio : vel si multi sunt in terris sacerdotes, Christi sacerdotium abrogatur.

Respondeo : Nullus Catholicorum affirmat, sacerdotes, qui sunt in Ecclesia, Christo succedere : quare non erat opus, ut id Calvinus refelleret, nam quod Lutherus, et Illyricus mentiuntur, id haberi in epistolis decretalibus paulo ante refutatum est.

Quod autem attinet ad vicarios, et suffraganeos, vel potius ministros Christi in sacerdotio secundum ordinem Melchisedech, falsum est horum multiplicationem repugnare unitati, et æternitati sacerdotii Christi. Nam Christus non solum est sacerdos, sed etiam est unicus, et æternus Magister noster, ut ipsa dicit Matth. xxiii. Immo etiam ad sacerdotium pertinet docere, ut idem Calvinus fatetur eodem lib. iv. Institut. cap. 1. § 5. et tamen quia Christus non docet nunc per se humano more, et visibiliter, ut hominum natura requirit, non repugnat unitati, et æternitati magisterii ipsius ut sint multi homines, qui dicantur Doctores, et Magistri, et in hac re vicarii, suffraganei, et ministri Christi, ut patet ex Paulo, qui I Thimoth. 2. et II Thimoth. 1. vocat se Doctorem, et Magistrum, et I Corinth. 3. vocat se et alios nonnullos Dei coadjutores, et ministros, et II Corinth. 5. dicit : *Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos. Itaque absecramus pro Christo, reconciliamini Deo* (1) : quibus verbis se, et legatum, et vicarium Christi facit. Idem dici potest de officio pascendi, et Sacramenta ministrandi. Christus enim est pastor omnium ovium, et ipse est, qui baptizat, et Sacramenta cætera confert, omnium consensu; et tamen quis unquam negavit, debere esse in Ecclesia multos pastores; et Sacramentorum ministros, qui loco Christi, et ut ministri Christi visibiliter ista faciant? Nonne ipsi etiam adversarii pastores, et doctores, et ministri dici volunt, et quotidie docent, et baptizant, et tamen non putant se derogare unitati Magisterii, et pastoralis Christi? Eodem igitur modo, quia Christus non sacrificat nunc per se visibiliter, et humano more in terris : non repugnat unitati, et æternitati sacerdotii ejus, ut habeat in terris sacerdotes ministros, et vicarios, per quos id faciat. Imo ut supra demonstravi-

mus, non potest Christus alia ratione vere dici sacerdos in æternum, nisi per ministros sacrificet, quandoquidem certum est, eum per se proprie non sacrificare.

Ad locum autem Apostoli, qui videtur absolute excludere multiplicationem sacerdotum in testamento novo, in promptu est responsio. Apostolus enim excludit absolute multiplicationem sacerdotum in eadem dignitate, et potestate; non autem sacerdotum inferiorum, et qui respectu Christi ministri sint, et dicantur. Nam in lege veteri ob mortem Aaronis, successit illi in eadem dignitate, et potestate Eleazarus, Eleazaro Phinees, et sic de aliis, et si nunquam Aaron mortuus esset, nullus ei successisset; tamen vivente etiam Aaron multi alii erant inferiores sacerdotes. Sic igitur Christo nemo succedit in eadem dignitate, et potestate, quia nunquam moritur; tamen ipso vivente multi inferiores ordinantur, qui sint ejus vicarii, et administri. Quod etiam videmus in regno temporalis, ubi regi, quando vivit, nunquam succedit, licet is multos habere soleat vel proreges, vel ministros, per quos in variis provinciis jus dicat.

Secundum Calvinii argumentum tale est. Non potest ergi altare, quin evertatur crux Christi, nec potest offerri sacrificium Missæ, sine injuria sacrificii crucis. Nam sacrificium crucis habet vim infinitam, et æternam; ergo non egemus alio sacrificio; ergo multiplicare tot sacrificia Missæ, nihil est aliud, quam negare virtutem, et sufficientiam sacrificii crucis. Neque valet effugium eorum, qui dicunt Missæ sacrificium idem esse cum sacrificio crucis. Nam si sacrificium crucis verè esset infinitum, et æternam vim, non solum non egemus alio sacrificio, sed neque alia repetitione ejusdem sacrificii. Neque illud aliorum effugium valet, qui dicunt, repetitionem hujus sacrificii ad id necessarium esse, ut applicetur singularis vis primæ oblationis sacrificii crucis. Nam ad hanc applicationem satis esse possunt media a Christo instituta, prædictio scilicet Verbi, et sacræ Cœnæ administratio. Et confirmantur hæc omnia ex Apostolo Hebr. 9. et 10. ubi legitur Christum semel apparuisse per immolationem suam : item voluntate Dei nos sanctificatos esse per oblationem corporis Jesu Christi semel : item Christum una oblatione, consummasse in perpetuum san-

(1) Paral. XXIX, 44.

(1) II Corinth. V, 20.

clificatos: denique acquisita semel remissione peccatorum, nullam amplius restare oblationem. Acredit ultimo Christi vox, Joan. XIX: *Consummatum est* (2); quibus verbis testatur Dominus uno suo sacrificio perfectum esse, et completum, quidquid in salutem nostram erat.

Respondeo: Quod Apostolus ait Roman. III. de lege et fide: *Numquid legem destrui- mus per fidem? absit, sed legem statuimus* (3); idem nos de cruce, et Missa dicere possumus: Numquid crucem evertimus per Mis- sam? absit, sed crucem statuimus. Quomo- do enim Missa crucem everteret, quæ nihil ferme est aliud, nisi continua commemoratio crucis? Sed ad argumentum. Fatemur sacrificium crucis, vim infinitam, et semper- ternam habere ad sanctificandum, atque inde sequi concedimus, non esse opus alio sacri- ficio crucis, aut ejusdem sacrificii crucis repetitione; id est, non esse opus, ut alius Christus moriatur pro nobis, aut ut idem Christus sæpius moriatur. Negamus autem inde sequi, non posse sine crucis Christi injuria multiplicari sacrificia representantia sacrificium crucis, et ejus fructum nobis applicantia. Nam si ita esset, non solum tollerentur Missæ de medio, sed etiam effice- remus omnia sacrificia Testamenti veteris fuisse peracta in injuriam crucis Christi. Nam sacrificium crucis non solum vim ha- buit sanctificandi futuros homines, sed etiam preteritos: inde enim dicitur, agnus occi- sus ab origine mundi, Apocalyp. 13. Illa igitur Calvini consequentia: Sacrificium crucis est perfectissimum; ergo non potest origi altare, quin evertatur crux Christi: si quid valet contra altare Ecclesiæ, valebit etiam, contra altare Synagogæ: negemus igitur cum Manichæis, ut Calvinio pareamus, Testamentum vetus, quod tot altaria erexit in contumeliam crucis.

Illud autem, quod Calvinus addebat fructum crucis satis applicari per prædicationem Verbi, et administrationem Coenæ Domini: proinde non esse opus sacrificio Missæ: nihil concludit. Nam in primis eodem argumento probarem supervacaneam esse Coenam Domini, quia fructus crucis satis applicatur per Baptismum; imo, et Bap- tismum supervacaneum esse, quod sola prædicatione verbi possit excitari fides, per quam applicatur fructus crucis. Placuit igitur

tur Deo varia media instruere, quibus facilius, suavius, plenius fructum crucis conse- queremur, atque unum ex his, nos sacrifi- cium Missæ esse contendimus: neque adver- sarii contrariam adhuc ostendere poterunt. Deinde etiamsi ad applicandum fructum crucis, non esset sacrificium Missæ neces- sarium, nec utile, non tamen sequeretur esse in injuriam crucis, quod Calvinio probandum erat; imo nec sequeretur non esse neces- sarium. Nam adhuc necessarium esset ad religionem constituendam, quæ sine externo sacrificio esse non potest; ad Deum cultu supremo, et illi soli debito honorandum, ad sacrificium crucis commemorandum; et ad alios fines, de quibus supra diximus.

Ad loca ex Paulo adducta facillime respon- detur. Nam verba illa capitis 9: *Negue ut sæpius se offerat etc.* apertissime omnium exppositorum consensu de cruenta oblatione accipiendi sunt; nam mox idem Paulus sub- jungit: *Alioqui oportebat eum frequenter pati ab origine mundi.* Sensus igitur est: Christus non intravit in cælum per primam sui oblationem, id est, per mortem suam, ut deinde exeat, et se offerendo, et moriendo iterum intret; et hoc sæpius repetat quem- admodum Pontifex Leviticus per victimam intrabat sanctuarium, et exibat: et rursus iterum per aliam victimam intrabat, et exibat: alioqui oportuisset Christum ab ori- gine mundi pro singulis generationibus se offerre, ac mortem pati: sed unica oblatione, id est, unica morte peccata totius mundi purgavit, et cæli aditum omnibus hominibus aperuit. Videmus igitur Apostolum non ex- cludere quamlibet iterationem oblationis Christi, sed eam solam, quæ mortem ipsius requirit.

Illaque verba capitis x: *Sanctificati sumus per oblationem corporis Christi semel.* Et illa: *Una oblatione consummavi in sempiternum sanctificatos:* similiter de cruenta oblatione intelligenda sunt. Sensus enim est: Per unam Christi mortem sanctificati sumus, imo etiam consummati sumus, adepti vi- delicet non solum remissionem peccatorum, sed etiam ornamenta justitiæ, et ipsam beati- tudinem; et hoc in sempiternum, id est, pro omni ætate, et generatione, ut jam non egeamus alio Christo, qui morte sua nos redimat: vel ut idem Christus pro nobis, vel pro aliis sæpius moriatur.

Illud autem ex eodem capite: *Ubi est remissio peccatorum, jam non est remissio pro peccato,* quod adversarii maxime urgent, si quid probaret, tantum probaret, non esse locum post sacrificium crucis, ulli sacrificio propitiatorio, non autem ulli sacrificio absolute: nam multa sunt sacrificia vere, et proprie dicta, quæ non sunt propitiatoria. Quare parum fideliter Calvinus ex Paulo citavit, nullam amplius restare oblationem, cum Paulus disertis verbis dixerit, nullam esse oblationem pro peccato.

Sed neque admittimus ex hoc loco posse colligi, Missam non esse sacrificium propitiatorium, seu oblationem pro peccato. Nam duo requiruntur ad remissionem peccatorum; unum, ut inveniatur pretium liberationis, seu satisfactio justa et debita divine justitiæ. Alterum, ut pretium in particulari applicetur hominibus. Quod attinet ad primum, sacrificium crucis remisit omnia peccata, præterita, presentia, et futura; siquidem pretium acquisivit sufficientissimum pro peccatis totius mundi: et ideo illo sacrificio peracto, et peccatis remissis, non restat ulla similis oblatio pro peccato, id est, pro acqui- rendo pretio ad remissionem peccatorum. Et hoc solum est, quod Apostolus eo loco scribit. Quantum ad secundum, nondum facta est remissio peccatorum omnium: nam adhuc sunt, et erunt usque ad mundi consum- mationem, quibus applicandum sit pretium liberationis, et remittenda peccata, et ideo remanet hostia pro peccato, nimirum sacri- ficiū Missæ.

Dices: Videtur Apostolus, cum ait: *Jam non est oblatio pro peccato,* respicere ad sacrificia Judaica, quæ pro peccato dicebantur; ac docere illa sacrificia esse omnia abro- gata, cum jam peracta sit remissio peccato- rum: non ergo solum excludit Paulus novam oblationem, qua acquiratur pretium, sed omnes alias oblationes pro peccato, etiamsi tantum representativæ, et applicativæ, sint sacrificii crucis.

Respondeo: Non cogimur dicere, Apo- stolus respexisse ad sacrificia Judaica: sententia enim ejus hoc tantum postulat, ut a- quisito pretio remissionis peccatorum, non requiratur oblatio acquisitiva illius pretii. Potest tamen concedi Paulum respexisse ad illa sacrificia veteris legis, non ut erant representativa, et aliquo modo applicativa sacrificii crucis, sed ut erant figuræ, et promissiones futuri sacrificii: peracto enim sacri-

ficio crucis, et pretio acquisito, frustra adhi- berentur figuræ promittentes id, quod jam habemus. Quod autem non excludat Paulus sacrificia representativa, et applicantia sacri- ficiū crucis, manifestissime patet ex eo quod alioqui exclusisset etiam Baptismum, et Coenam Domini, quæ sunt etiam Sacra- menta representantia, et applicantia fructum crucis; imo et verbum, et fidem, et orationem, et omnia media, seu instrumenta, quibus applicatur fructus crucis. Nam sic argu- mentari possemus: Per crucem sunt remissa omnia peccata; ergo frustra sunt omnia instrumenta justificationis.

Denique illud, *Consummatum est,* perpe- ram a Calvinio adducitur. Non enim signifi- cat, ut ipse somniat, unica oblatione crucis consummata, et completa omnia, quæ in salu- tem nostram erant; quasi supervacanea fuerint cætera, doctrina, Sacramenta, exem- pla, et omnes labores ante crucem obiti: sed significat, ut Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus, Theophylactus, et alii exponunt, consummatas fuisse penas, et afflictiones, quæ in carne passurus erat, vel quod in idem recidit, consummata fuisse Prophe- tarum oracula, quæ passionem ejus prædixe- rant.

Tertium argumentum Calvinii sumitur ex eo, quod sacrificium Missæ unam Christi mortem obliteret, et ex hominum memoria excutiat. Nam Testamenti confirmatio a morte testatoris pendet: ergo et Testamenti Christi confirmatio a morte Christi pendet. Sed Missa est novum Testamentum; imo quot sunt missæ, tot sunt Testamenta ergo ut rata sint oportet Christum toties mori, quoties dicitur Missa: ergo unica illa Christi mors, aut non creditur, aut pro nihilo ducitur. Præterea hostiam, quæ offertur occidi et mactari necesse est: ergo si Christus singulis Missis sacrificatur, eum singulis momentis mille in locis crudeliter interfici oportet. Neque valet si respondeant, sacrificium Missæ esse ἀναίμακτον: nam non pendet ex arbitrio hominum, ut sacrificii naturam mutant; et Apostolus ait: *Sine sanguinis effusione non fit remissio.*

Respondeo: Si Catholici dicerent, in sacri- ficio Missæ vere Christum mori, Calvinii argumentum aliquid virium habere videre- tur: sed cum dicant omnes, Christum non mori nisi in Sacramento, seu signo repre- sentante unicam illam mortem, quam ali- quando obiit; tantum est, ut Missa obliteret

(1) Joan. XIX, 30. — (2) Rom. II, 3.

Christi mortem, ut potius efficiat, ne unquam obliteretur. Sed inquit Calvinus: «Etsi dicant Papiste, se Christum nec velle, nec posse interficere, tamen id sequi ex eorum dogmate, argumenta nostra probant.» Videamus igitur an ita sit.

Primum argumentum ex nomine Testamenti, nihil probat. Nam Missa non est nova Testamenti Christi institutio, sed est repetitio illius ejusdem, quod Christus aliquando fecit, et sua morte confirmavit. Quemadmodum inter homines, cum testamentum morte confirmatum sapius in iudicio exhibetur, et recitatur, aut etiam describitur ad applicandum huic, aut illi hereditatem, non est opus ut testator iterum moriatur: sed satis est, si constet testatorem esse mortuum, nec ante mortem revocasse, aut immutasse suum testamentum.

Sed contra probare nititur Calvinus, singulas Missas esse Testamenta nova, id est, diversa ab illo Testamento quod Christus initio fecit, et morte sua confirmavit: «Singule Missae, inquit, novam peccatorum remissionem, novam iustitiae acquisitionem promittunt; ergo tot sunt nova, ac diversa Testamenta, quot Missae.»

Respondeo: Remissio peccatorum, et iustitiae acquisitio, quam Missa promittit, respectu eius cui promittitur, nova dici potest, quippe qui eam antea non habebat: sed respectu sacrificii crucis, de quo Calvinus loqui debet, non est nova, sed est illa ipsa, quae per sacrificium crucis parata est; nam, ut saepe diximus, sacrificium Missae applicat fructum sacrificii crucis. Atque in hoc est totus error adversariorum, quod sibi falso persuaserint, nos tribuere Missae vim remittendi peccata sine ullo ordine ad sacrificium crucis.

Ad aliud argumentum ex occisione hostiae, quae offertur, respondeo Sacrificium Missae esse verissimum sacrificium, et tamen non exigere veram hostiae occisionem. Solum enim occisio requiritur in oblatione rei viventis, et quae in forma rei viventis offertur, ut eam offeruntur agni, vituli, aves, et similia, quorum destructio in morte consistit. At eum forma sacrificii est rei inanimatae, ut panis, vini, thuris, et similia, non potest requiri occisio, sed solum consumptio rei illi conveniens. In Missa igitur offertur quidem Christus, qui est res vivens, et offertur in

forma rei viventis, quantum ad representationem, ubi solum requiritur mors representata, non autem mors reipsa: sed ut est sacrificium reale, et proprie dictum offertur in forma panis et vini, iuxta ordinem Melchisedech, et prout in forma rei inanimatae. Unde in Canone ubi habentur verba oblationis potissime post consecrationem, dicimus: Offerimus panem vitae aeternae, et calicem salutis perpetuae. Quare consumptio huius sacrificii non debet esse occisio, sed manducatio.

Ad illud: *Sine sanguinis effusione non fit remissio*, respondeo: Apostolum loqui de sacrificiis legis veteris, in qua nullum erat sacrificium pro peccato sine sanguinis effusione. Sic enim ait Hebr. IX: *Omnia pepe in sanguine mandantur, secundum legem, et sine sanguinis effusione non fit remissio.*

Præterea potest etiam absolute, et generaliter accipi Pauli sententia, non quod quotiescumque fit remissio, tum sanguinem fundi oporteat, sed quod remissio nunquam fiat, nisi in virtute effusionis sanguinis, sive ea nunc fiat, sive facta, sive futura sit.

Denique in sacrificio Missae rectissime potest dici sanguis Christi effundi, ut ipse Dominus loquitur cum ait: *Hic est sanguis meus, qui pro multis funditur*; sive consideremus mysticam sanguinis effusionem, sive realem effusionem, id est, libationem, seu oblationem sanguinis Domini. Ut enim usitate secundum scripturas, dicitur panis frangi cum distribuitur, etiamsi integri panes dentur sic etiam vinum fundi dici potest cum distribuitur, licet plenae amphorae donentur, et eodem modo corpus sub specie panis frangitur, et sanguis sub specie vini funditur, dum offertur et donatur Deo in sacrificium.

Quartum Calvini argumentum ducitur a fructu mortis Christi; quem Missa nobis præcipit, dum ne eum agnoscamus, et cogitemus, facit. Quis enim cogitet, se morte Christi redemptum esse, ubi novam in Missa redemptionem viderit? Quis peccata sibi remissa confidat, ubi novam remissionem viderit?

Respondeo: Argumentum non est dissimile superioribus: nititur enim falso illo fundamento, quod Missa Catholicorum sententia, vim habeat expiandi peccata sine crucis sacrificio. Si enim hoc diceremus, rectissime

me Calvinus colligeret, Missam nobis præripere fructum mortis Christi: sed quia id nulli Catholicorum docent, aerem verberat Calvinus.

Sed contra instat ille: «Neque evadet, inquit, qui dixerit, non alia causa nos peccatorum remissionem in Missa obtinere, nisi quia morte Christi jam acquisita est. Non enim aliud offert, quam si jactet, nos ea lege a Christo redemptos esse, ut nos ipsi redimeremus: ut nihil jam passioni Christi relinquatur, nisi, ut sit exemplum redemptionis, quo discamus nostri esse redemptores.»

Respondeo: Mira est huius hominis caecitas, vel malitia, qui nondum potuit, aut certe noluit Catholicorum sententiam intelligere. Nam in primis Missa non est opus nostrum, sed Christi: ipse enim est verus sacerdos, qui per Ministros sacrificium offert, et per illud purgat, et remittit peccata. Quare etiamsi Missa haberet vim per se absque sacrificio crucis, non ideo tamen nos ipsi redimeremus, sed Christus nos redimeret. Deinde non ita comparamus, ut perperam faciat Calvinus, passionem Christi cum sacrificio Missae, ut dicamus ex passione Christi sumi tantam exemplum redemptionis. Dicimus enim passione Christi totum pretium redemptionis acquisitum, et propterea nos omnes ea morte redemptos, quod attinet ad sufficientiam pretii pro omnibus persoluti: per sacrificium autem Missae applicari pretium illud, ut etiam applicatur per Sacramenta, quamvis alio, et alio modo, ut suo loco infra dicemus. Sicut igitur, qui baptizat, non dicitur exemplum tantum sumere redemptionis a passione Christi, nec proprie redimere, sed applicare dum taxat pretium per passionem acquisitum: sic etiam de sacrificio Missae cogitari debet.

Quantum argumentum jam est solutum: nihil enim offert, præter id, quod Lutherus dicebat, non posse idem accipi, et donari. Haec sunt argumenta ex libro Institutionum Alia duo addit in Antidoto artic. vi. Parisiensis, quae brevissime solvi possunt.

Primum est hoc: Institutio Christi sic habet: *Accipite et manducate*: non autem, *Offerte*; ergo sacrificium non ex instituto Christi est, sed palam cum eo pugnat. Respondeo: Nusquam legitur Christum dixisse: Non offerte; quod si legeremus, tum vere pugnet cum instituto Christi sacrificium Missae. Quod si illud urgeat Calvi-

nus, quod non dixerit Christus: *Offerte*, jam supra responsum est, tum nihil colligi ex pura negatione: tum satis Christum aperte jussisse offerri, cum ait: *Hoc facite.*

Alterum argumentum est: *Nemo usurpare debet honorem sacerdotii, nisi a Deo vocatus, teste Apostolo. Nemo autem præter Christum vocatus legitur.* Respondeo: Cum Apostolos Christus ad honorem sacerdotii vocaverit illis verbis: *Hoc facite*, nemo potest dicere eos non esse a Deo vocatos, nisi qui Christum neget esse Deum. Qui autem Apostolos legitima ordinatione succedunt, non minus a Deo vocari censendi sunt, quam olim a Deo judicarentur vocari, qui Aaroni per carnalem propagationem substituebantur.

CAPUT XXVI.

Solvantur objectiones Kemnitii.

Martinus Kemnitius in II. par. Exam. pag. 800. et seq. proponit argumenta sua sub hoc titulo: Argumenta ostendentia abominationem Missae Pontificiae. Sunt autem argumenta sex.

Primum tale est: Instituire cultum extra verbum, et sine verbo Dei, vanum est, imo idololatria est, cum scriptum sit: Frustra colunt me mandatis, et doctrinis hominum. Sed theatrica representatio per verba, ritus, gestus, sicut in Pontificia Missa fit, nullum habet verbi testimonium, imo nec exemplum Christi, aut Apostolorum. Patent enim Pontificii scriptores, Apostolos sola Dominica oratione usos in celebratione Cena, et notant qui Romani Pontifices, et quo tempore singulos actus, et scenas mystici dramatis, invenerint: ergo etc. Respondeo: De propositione huius argumenti saepe jam in aliis disputationibus disserimus. Hoc autem loco, etiamsi ea propositio verissima esset, nihil tamen argumentum concluderet: nam in assumptione etiam vitium est. Non enim, ut saepe diximus, questio nostra est, de caeremoniis Missae, sed de substantia sacrificii: illam autem a Christo institutam, supra demonstravimus testimonio Scripturae, et Patrum, et totius Ecclesiae.

Secundum argumentum Kemnitii: Sacramenta extra usum a Christo institutum in aliam actionem toto genere diversam transfere, ingens est piaculum. Christus autem

(1) Heb. IX, 22.